

FERİDUN

(فریدون)

İran millî destan kahramanı.

İran'ın destanî hükümdarlarından Cemşid'in soyundan gelen Atbîn'in (Abtîn) oğludur. Efsaneye göre annesi Ferânek Ferîdun'u doğurduğu sırada permâye adlı inek de doğum yapar. Zulmü ile tanınan hükümdar Dahhâk saltanatı için tehlikeli gördüğü Ferîdun'u öldürmeye karar verir. Önce babası Atbîn'i öldürtür, beynini de omuzlarında yaşayan yılanlara yedirir. Durumu öğrenen Ferîdun'un annesi ineğin bakıcısına giderek Ferîdun'u ineğin sütüyle beslemesi için onun yanına bırakır. Üç yıl sonra Dahhâk bunu haber alınca da annesi çocuğunu geri alır ve Elburz dağına götürür, orada dindar bir kişiye teslim eder.

Ferîdun on altı yaşına girince annesinden Dahhâk'in babasını öldürdüğünü öğrenir ve intikam için kendini hazırlamaya başlar. Bu sırada Kâve, Dahhâk'e karşı ayaklanır ve Ferîdun'un yanına gelip onu padişah olarak ilân eder. Kâve ile birlikte Dahhâk'in üzerine yürüyen Ferîdun askerini Dicle nehrinden gemilerle geçirmek ister, ancak kendisine gemi verilmez. O da atını suya sürer, askerler de kendisini takip eder. Sonunda Dahhâk'in yaşadığı Gengdej Buht Kalesi'ne gelen Ferîdun onun köşküne girer ve Cemşid'in kız kardeşleri olan Şehnaz ve Ernevaz adlı hanımlarını kurtararak onlarla evlenir. Bu sırada Hindistan'da bulunan Dahhâk durumu öğrenince gelip gizlice kaledeki köşküne girer ve Ferîdun'u Şehnaz'la birlikte öldürmek ister. Ancak Ferîdun kafasına vurarak onu yere yıkar ve Demâvend dağında bir mağarada zincire vurur.

Ferîdun'u oğullarıyla birlikte gösteren bir minyatür
(Oriental Miniatures, Taşkent 1990, rs. 44)

500 yıl yaşadığı rivayet edilen Ferîdun Selm, Tûr ve İrec adlı üç oğlunu Yemen şahının kızları ile evlendirir ve ülkesini bu üç oğlu arasında bölüştürür. İran'ı İrec'e, Turan'ı Tûr'a ve Rûm'u da Selm'e verir. Tûr ve Selm kıskançlıklarından İrec'i öldürürler. Ferîdun İrec'in intikamını almayı torunu Minûcihr'e bırakır. Minûcihr amcalarını öldürür ve İran padişahı olur.

Ferîdun efsanesine başta Firdevs'i nin *Şâhnâme*'si olmak üzere birçok eserde geniş yer verilmiştir. İran'da Ferîdun'un Dahhâk'i yendiği gün olarak kabul edilen Mihrigân (Arapça şekliyle Mihricân) bayramı Nevruz gibi kabul edilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Dineverî, *el-Ahbârü't-tuvâl*, s. 4, 9-10; Taberî, *Târîh* (Ebü'l-Fazl), I, 194, 234, 377-384; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb* (Abdülhamîd), s. 224-225, 238; Bîrûnî, *el-Âşârü'l-bâkiyye 'ani'l-ku-rûni'l-hâliyye* (nşr. C. E. Sachau), Leipzig 1878, s. 102, 104, 223, 227; Muhammed Hüseyin-i Tebrîzî, *Burhân-ı Kâfi* (nşr. Muhammed Muîn), Tahran 1330 hş./1951, III, 1482, not 7; *Mücmelû't-tevârîh ve'l-kıssaş* (nşr. Melikü's-suarâ Bahâr), Tahran 1318 hş., bk. Fihrist; Zebihullah Safâ, *Hamâseserâyât der İrân*, Tahran 1351 hş., s. 461-469; Browne, *LHP*, I, 115-116; A. Christensen, *Etudes sur le zoroastrisme de la Perse antique*, Kopenhag 1928, bk. İndeks; a.m.lf., *Les Types du premier homme et premier roi dans l'histoire légendaire des iraniens*, Leiden 1934; *Ferheng-i Fârsî* (a'lâm), II, 1360-1361; *DMF*, II, 1891-1892; Dihhudâ, *Luğat-nâme*, XXI, 236; H. Massé, "Farîdûn", *El*² (İng.), II, 798.

TAHSİN YAZICI

FERİDUN AHMED BEY

(ö. 991/1583)

Münşeâtü's-selâtin adlı
eseriyle tanınan
Osmanlı devlet adamı.

Doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. Vakfiyesinde babasının adının Abdülkadir olarak geçmesine bakarak devşirme olduğu söylenebilir. Künyesini Ahmed eş-Şehîr bi-Ferîdun et-Tevkîl" şeklinde gösteren Feridun Bey, Defterdar Çivizâde Abdi Çelebi'nin evinde ve himayesinde yetişti. Onun aracılığıyla kâtip olarak Rumeli Beylerbeyi Sokullu Mehmed Paşa'nın hizmetine girdi (1553). 1554 yılında Kanûnî Sultan Süleyman'ın Nahçıvan seferine katıldı. Sokullu Mehmed Paşa'nın vezîriâzamlığı (1565) sırasında Divân-ı Hümâyün kâtipliğine getirildi, aynı zamanda onun sır kâtibi oldu. Böylece devlet işlerindeki nüfuzu daha da arttı. Sigetvar seferindeki hizmetlerinden dolayı Kanûnî tarafından dergâh-ı âlî müteferrikalığı ve zeâmet tevcihiyle

mükâfatlandırıldı (Selânikî, I, 30). Kanûnî'nin vefatı ve II. Selim'in tahta çıkışı sırasında asayişin temin edip olayları yatıştırma Sokullu'ya büyük yardımda bulundu. 12 Haziran 1570'te reisülküttâblığa, üç buçuk yıl sonra da nişanlılığa getirildi (*Münşeât*, II, 572). III. Murad tahta geçmek için Manisa'dan İstanbul'a gelirken Feridun Ahmed Bey'in Mudanya İskelesi'nde hazır bulunduğu zahire gemisine binmesi onun için büyük mazhariyet oldu. Fakat bu olay, hâmisî Sokullu Mehmed Paşa'nın nüfuzundan kurtulmak isteyen III. Murad üzerinde herhangi bir etki yapmadı (a.g.e., I, 17; Selânikî, I, 98-99). Nitekim III. Murad'ın cülûsuna "şemşir-i İslâm" (982) terkihiyle tarih düşüren ve bir ay sonra da *Münşeâtü's-selâtin* adlı büyük eserini tamamlayarak Sokullu Mehmed Paşa vassıtasıyla yeni padişaha takdim eden Feridun Bey beklediği iltifatı görmediği gibi bir süre sonra nişanlılıktan da azledildi (10 Nisan 1576) ve Semendire sancak beyliğiyle İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Oradan Köstendil sancak beyliğine nakledildi. Sokullu'nun bir suikast sonucu ölümünden sonra İstanbul'a çağrılarak tekrar nişanlılık makamına getirildi. 12 Rebûlevvel 990'da (6 Nisan 1582), Mihrimah Sultan ve Rüstem Paşa'nın muhtemelen Kara Ahmed Paşa'dan dul kalan kızları Ayşe Sultan'la evlendirildi (Selânikî, I, 130). Bir rivayete göre ise Sokullu'dan dul kalan İsmihan Sultan'la nikâhlendi (Atâî, s. 336). Feridun Bey'in bu ikinci ikbal devri uzun sürmedi, 21 Safer 991 (16 Mart 1583) tarihinde öldü ve Eyüp'teki türbesine defnedildi (Evliya Çelebi, I, 405). Şair Emânî tarafından ölümüne, "Nişânın kaldı dünyâda Ferîdun"

Feridun Bey'in
*Nûzhetü'l-
srârî'l-ahbâr
der Sefer-i
Sigetvar* adlı
eserinin
ilk sayfası
(TSMK, Hazine,
nr. 1339, vr. 1')